

„Cioburi dintr-o existență”

Sintagma am decupat-o din motoul cărții de amintiri „Seva din adâncuri”, una dintre cele mai tulburătoare cărți de acest fel din literatura română. Ioana Postelnicu își invită cititorul să completeze cu imaginația ceea ce ea a adunat fragmentar, transcriind din memorie cu gândul la un posibil *testimonium laboris* pe acest pământ. „La judecata de apoi, mă prezint cu confesiunile mele în mână și voi spune: «Asta sînt, cel care mă află între copertele lor»”, încheie autoarea ciclului *Vlașinilor*. De fapt, așa

cum îi place să spună, toată opera ei este o confesiune. Și este. De când prozatoarea (născută la 18 martie 1910, în Poiana Sibiului) se află la Bacău – adică din 1997 -, a făcut nenumărate daruri celor care au încurajat-o, oferindu-le nu cioburi de existență, ci chiar fragmente de viață autentică, pusă în tiparele amintirii. Ne-am ales cu un alt tip de istorie, cea orală, din care răzbat lesne atitudini, elanuri, regrete, ierarhii, crochiuri...

20 mai 1999

-Doamnă Ioana Postelnicu, azi e Înălțarea Domnului, e sărbătoare mare. În Sibiul dv.natal, era tot așa, o zi mare?

-Eu m-am născut în Poiana Sibiului, dar n-am stat acolo nici măcar trei luni, ba cred că mai puțin, pentru că am o fotografie unde eu sunt un bebeluș de câteva luni. Mama a luat pe doi frați ai mei, ne-a pus pe toți în baie și ne-a pozat. Cum a scăpat această fotografie dintr-o viață așa de lungă, nu pot să-mi dau seama.

-Deci ați stat în Poiana până prin mai 1910...

-Da. Și n-am bineînțeles pentru vârsta aceea nici o amintire. Am pentru alte momente, în adevăr. Gândindu-mă, mi-am zis că viața mea este segmentată în două. O viață am trăit-o la Sibiu – alt peisaj, altă structură a orașului. Am trăit acolo până la 1918. Ca să vezi ce departe...

-Așadar viața dv.se cere organizată pe două coordonate: înainte de 1918 și după 1918.

-Și, natural, merge mai departe, pentru epoca cea mai importantă în dezvoltarea mea, legată de Eugen Lovinescu. Mi-au venit atâtea lucruri în minte... N-am știut că memoria mea le-a înregistrat în acel timp. Am reconstituit până și timpul cât am fost la grădiniță, la Ursuline... Amintirile mele sunt ca flash-uri, nu se leagă între ele... De exemplu, mi-am adus aminte de casa noastră de la Sibiu și de frații care s-au născut acolo. Mi-am adus aminte că de câte ori trebuia să merg la grădiniță, la Ursuline, eu țipam că nu vreau să mă duc, că mergeam la unguri și nu mă știam bine cu copiii. Aveam o servitoare care mă ducea la grădiniță (era pe o stradă în orașul de sus). Țipam și mă înverșunam să nu plec. Mă țineam de clanța ușii și îmi murdăream pantalonii. Și-atunci mama nu avea ce să facă și nu mă mai trimitea, că trebuia să mă schimbe. Și asta s-a întâmplat de nenumărate ori... Era reacția mea fiziologică, înverșunarea mea. Pentru ce? Probabil că nu știam bine unguște. Toți copiii erau străini, nemți sau unguri. Ce m-a atras până la urmă a fost momentul când educatoarea suna clopoțelul și aducea din odaia cealaltă coșul cu mâncare. Era un coș din răchită, înalt, plin cu toate frumusețile.

-Cam ce era acolo?

-Erau niște cutii de metal care se deschideau înăuntru și acolo părinții băgau ce le trebuie copiilor pentru masă. Cutiile copiilor de nemți, mai mari ca noi și ca stare socială, erau de o frumusețe nemaipomenită: din metal, rotunde. Mă uitam cu jind la ce scoteau de acolo: un corn, o prăjitură. Grădinița era particulară și era o tânăra care se ocupa de noi. Mi-aduc aminte și acum o poezie învățată la grădiniță, în germană. Am vorbit curent germana din ceea ce am învățat la grădiniță, la trei ani și jumătate...

-Părinții dv...

-Părinții mei au venit și s-au adaptat la viața orașului. E un fenomen pe care numai transilvănenii l-au trăit. De exemplu aici,

uitați-vă ce bărbat splendid era tata, într-un costum național ardelenesc. Privirea și mândria și încrederea în viitor arată că era cineva.

-Era un fel natural de a fi sau o poză?

-Nu, așa era el, mândru...

-Dar nu infatuat, probabil...

-Nu, se cunoaște acest lucru. El a făcut o școală pentru că a fost dat de părinții lui, care erau ciobani. Bunica s-a împotrivit să facă școala germană. Se temea că se strică băiatul la oraș și l-a dat la meserie, ceea ce era fantastic pentru un român: să vii de undeva și să cauți un loc care să devină al tău.

-Ce meserie a învățat?

-Tata a făcut școala ca ucenic la un mare patron din Sibiu. Era foarte priceput și ceilalți se temeau să nu le ia locul. Meseria asta de curelar era pentru domni mari, așa îmi spunea tata. Pe urmă s-a adaptat la oraș, a intrat în societatea meseriașilor.

-Era căutată meseria lui?

-Fantastic de mult. Era curelărie pentru harnașamente. Prin 1914, tata devenise furnizorul armatei de la Sibiu.

-Înseamnă că era o meserie cu blazon, cu breaslă, cu prestigiu...

-Bineînțeles. Era cea mai înaltă dintre bresle. Uitați-vă la tata în poza asta, în fața catedralei, când se slujește steagul, drapelul românesc. Tata era președintele meseriașilor din regiune. A asistat poporul românesc venit din zona Ardealului, cu steaguri, cum se făcea atunci. Tata poartă banda tricoloră, ca și prefuncul, notabilitățile. A făcut un salt social fantastic, el care ajunge la Sibiu, într-un oraș în care românii nu aveau voie să intre în străzile cele bune.

-Era un fel de oraș închis.

-Da. Era greu să obții o cetățenie, așa ceva...

-Să citim ce scrie pe spatele fotografiei: „Un singur zbor, și chipul, grațiile tale îmi șoptesc mie de amor”. Scrie de...

-...Tata, pentru mama mea; nu știu dacă erau căsătoriți. Mama mea, această țărăncă cu școala primară, scria românește, că scria copiilor care erau studenți în toate părțile și scria foarte bine. Tata, la rândul-i, citise enorm de mult, istorie mai cu seamă, era umblat la Budapesta și în altă parte (doar eram în Austro-Ungaria, și atunci se circula). El vine în orașul acesta și reușește să prezinte garanție pentru cumpărarea unei case în centrul Sibiului. În jurul nostru nu erau decât străini: nemți, unguri și evrei. Strada cu tramvaiul care o străbătea până la gară și de acolo urca până în centru...

-Cum se numea strada?

-Când eram eu elevă de liceu, se numea Strada Cisnădiei. Erau străzi largi, ca într-un burg. Cea mai veche clădire din Sibiu, de la 1200 și ceva, era chiar lângă noi, un stabiliment de bătrâni.

-Partea aceasta se păstrează și astăzi?

-Da. Este la numărul 7. Aproape toate casele erau din secolele XIII-XIV și toate erau enorm de mari. Erau ca niște cetăți care se închideau cu porți zăvorâte și nu mai vedeai

nimic dincolo de ele. Noi, copiii, am crescut în curtea casei, izolați de oraș și de lume. Dar se ținea legătura între toate străzile. Puteai să mergi dintr-o clădire într-alta. Am niște prieteni care s-au ascuns și au pătruns în partea cealaltă a orașului...

x x
x

-De curând, a apărut „Jurnalul” lui Liviu Rebreanu, o ediție îngrijită de Nicolae Gheran, în care apare și numele dv.printre cei care au constituit obiectul amintirilor sale. Vă citesc un pasaj datat „Duminecă, 9 februarie 1941, București”: „Lovinescu mă vizitează să-mi ceară un post pentru dna Postelnicu, scriitoare care a fost măritată cu un evreu de care a trebuit să divorțeze, încât a rămas cu un copil și fără nici un mijloc de trai. Poate să-i fac ceva la bibliotecă sau secretariatul literar.” Înseamnă că înainte de vizita lui Lovinescu la Rebreanu a existat o vizită a dv. la mentorul „Sburătorului”.

-Bineînțeles. Am avut o epocă foarte grea, nu dau amănunte. Lovinescu mi-a spus: „Îmi pare rău că nu vă pot ajuta”.

-Peste două zile, Rebreanu notează: „Lovinescu revine cu dna Postelnicu”. Înseamnă că a căpătat curaj și chiar l-ați însoțit la directorul Teatrului Național.

-Nu, chestiunea este așa: eu eram într-o situație foarte grea, și Lovinescu era foarte impresionat de situația mea. Era atât de implicat sentimental-afectiv, încât îi curgeau lacrimile pe halatul de mătase: „Nu pot să fac nimic”. După momentul ăsta, eu am plecat la Sibiu, la părinți, dacă nu mă înșel, și el mi-a scris o scrisoare pe care o am aici, în care mi-a spus că se va duce la Rebreanu și va cere din nou să mă ajute, dar nu știe dacă va reuși să-l convingă. „Dacă nu o să te ajute, atunci toate legăturile mele cu el s-au rupt, că nu s'obișnuie să cer și să nu mi se dea...”

-Asta și fiindcă cei pentru care ar fi intervenit Lovinescu erau categoric oameni de calitate, nu intervenea pentru oricine...

-Da, foarte greu... De exemplu, pe Bogdan Amaru l-a ajutat foarte mult. După aceea, Nicodin a venit odată la el noaptea, să-i spună că Margul Sperber e dus la gară, gata să-l trimită din țară și că trebuie să facă ceva să-l scoată din tren. S-a dus Lovinescu, care era mare și greoi, și a intervenit... Acum trebuia să facă ceva pentru mine. Numai dacă reușea să facă un lucru se ierta pe sine că s-a pus într-o situație delicată.

-De fapt textul lui trebuie citit astfel: „Lovinescu revine în chestiunea legată de dna Postelnicu” și nu că ar fi revenit însoțit de dv.

-Așa este, dovadă scrisoarea lui.

-Iată că a reușit totuși, pentru că numele dv. apare în dreptul notațiilor din ziua de 18 februarie („Dna Postelnicu pentru slujbă”, probabil ca o prioritate) și din ziua următoare („Pe dna Postelnicu o pun

la lucru până i se va face o numire”. Înseamnă că era ca și rezolvată chestiunea.

-Eu nu mai știu decât de o scrisoare în care îmi spune: „Acum e noapte... și-ți scriu rezultatul. S-a rezolvat. Rebreanu a fost foarte înțelegător și a rezolvat”.

-Deci ați revenit de la Sibiu, în urma celei de-a doua scrisori.

-Da, și imediat am intrat în slujbă.

-Deduc că Rebreanu a fost mulțumit de prestația dv. ca secretar literar.

-Nu-mi dau seama. Eram într-o epocă în care încă nu crescusem bine. Mii de lucruri nu știam, pe care apoi le-am interpretat altfel. Nici nu-mi dau seama dacă e grozav lucrul făcut pentru mine. Partea interesantă din punct de vedere sentimental era aceea că Lovinescu a fost foarte impresionat de starea mea.

-Înseamnă că i v-ați confesat.

-Așa este. Era foarte tușat de situația în care am căzut.

-Atunci aș bănui că ideea de a obține o slujbă a fost a lui.

-Bineînțeles, eu nici nu m-am gândit la așa ceva, de aceea el avea îndoieli: „Mă voi duce, dar nu știu dacă voi reuși. Dar dacă nu reușesc, relația mea cu Rebreanu s-a terminat”.

-Erau apropiați?

-Lovinescu a fost piatra de încercare a lui Rebreanu, pentru „Ion”. El a spus pentru prima oară ceea ce este important în legătură cu romanul.

-Este antologic textul lui Lovinescu, „Creația obiectivă: L. Rebreanu, Ion”. Manualul de literatură pentru clasa a XII-a îl include ca text reprezentativ pentru activitatea de critic și istoric literar a lui Lovinescu. Aprecierea lui este emblematică: „Ion e cea mai puternică creațiune obiectivă a literaturii române”. Este statuat drept punct de plecare pentru romanul social modern.

-Sigur. Așa că Lovinescu, când problemele politice au impus o altă conduită, în 1941, când m-au lovit și pe mine, a rămas în situația lui „Ce mă fac?”, ca și cum ar fi zis: „Ce mă fac eu cu doamna asta, cu ființa asta, care e așa de necăjită?” Nu exista nici o ieșire: aveam un frate care a intrat în închisoare ca legionar (era un răzvrătit)...

-Era un decont pe care îl făcea Rebreanu, sprijinindu-vă pe dv., ca un gest de mulțumire pentru ceea ce a scris Lovinescu despre el?

-Bineînțeles.

-De ce credeți că se îndoia de succesul intervenției la Rebreanu?

-Nu era obișnuit el să facă asemenea lucruri, adică să meargă, să ceară... Era un orgolios...

A consemnat
Ioan DĂNILĂ